

ในการใส่ปุ๋ยไม้ผล แบ่งออกตามช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตได้ดังนี้

- 1) ช่วงการเจริญเติบโต N : P : K = 1 : 1 : 1
- 2) ช่วงการออกดอก N : P : K = 1 : 2 : 1
- 3) ช่วงการให้ผล N : P : K = 1 : 1 : 2

การตัดกิ่ง ไม้ผลบางชนิดสามารถตัดแต่งกิ่งออกได้มาก บางชนิดต้องตัดแต่งทีละน้อย หากตัดแต่งผิดพลาดอาจจะเกิดผลเสียได้ ถ้ายังไม่แน่ใจควรตัดแต่งแต่น้อยก่อนในการตัดแต่งกิ่งไม้ผลมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อให้ได้ทรงต้นที่เหมาะสม ทำงานได้สะดวก เช่น การฉีดพ่นสารเคมี การไถพรวน การเก็บผล การตัดแต่ง ควรทำตั้งแต่ต้นยังเล็กอยู่จนกระทั่งได้รูปทรงตามต้องการและคอยตัดแต่งเพื่อให้คงรูปทรงเดิมตลอดไป
- 2) เพื่อสร้างความแข็งแรงสมบูรณ์ให้กับต้น กิ่งส่วนหนึ่งเป็นกิ่งที่ไม่มีประโยชน์ เช่น กิ่งที่เล็กเกินไป กิ่งที่อ่อนแอ กิ่งที่คดงอ กิ่งในพุ่มไม้โดนแดด กิ่งแก่ กิ่งที่เป็นโรคและแมลงรบกวน กิ่งเหล่านี้ไม่ได้ให้ดอกให้ผลและสิ้นเปลืองอาหาร จึงควรตัดแต่งออกให้หมด และทำอยู่ตลอดเวลาเมื่อพบเห็นกิ่งที่ไม่ต้องการ
- 3) เพื่อให้ออกดอก ไม้ผลหลายชนิดถ้าไม่ตัดแต่งจะไม่ออกดอกหรือออกดอกน้อย เช่น พุทรา น้อยหน่า ฝรั่ง มะม่วง เป็นต้น
- 4) เพื่อป้องกันหรือลดการระบาดของโรคและแมลง เป็นการตัดแต่งกิ่งที่ถูกโรคหรือแมลงทำลายทิ้งหรือตัดแต่งให้ทรงต้นโปร่งแดดส่องถึง

5. การตัดแต่งกิ่งเพื่อควบคุมทรงพุ่มที่นิยม คือ

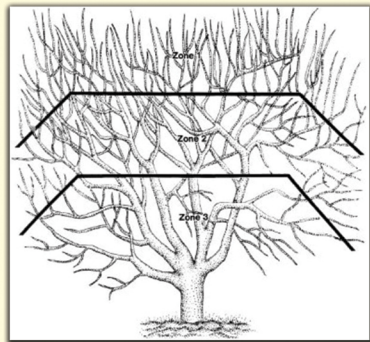
แบบมียอดนำตรงกลาง (Pyramid or Central Leader) เป็นลักษณะการตัดแต่งต้นไม้ผลคล้ายกับรูปปิระมิด มียอดนำตรงกลาง มีกิ่งใหญ่ กิ่งรอง ห่างกันเป็นสัดส่วน จะทำให้กิ่งแข็งแรง แต่จะทำให้เกิดร่มเงาภายในทรงพุ่มมาก แสงสว่างส่องไม่ถึงแกนนำต้น เกิดโรคได้ง่าย เช่น ทูเรียม

แบบไม่มียอดนำตรงกลางหรือรูปแจกัน

(Vase or Open Center) เป็นลักษณะที่ไม่มีมียอดกลางเด่นชัด วิธีแบบนี้รักษาง่าย เช่น ชมพู่ ลำไย

หลักทั่วไปในการตัดแต่งกิ่ง

- 1) การที่จะตัดกิ่งมากหรือน้อย ควรจะสังเกตผลผลิตและการเจริญของต้น ถ้ามีการตัดแต่งกิ่งพอสมควรผลผลิตก็จะสมดุล
- 2) การตัดแต่งกิ่งต้องเข้าใจตำแหน่งของตาออก
- 3) กิ่งที่หักหรือกิ่งที่เป็นโรค ควรตัดออกไป

ที่ปรึกษา :	นางวิลาวัลย์ วงษ์เกษม ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
เรียบเรียง :	นางสาวเพ็ญระพี ทองอินทร์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมไม้ผล สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
บรรณาธิการ :	นางรุจิพร จารุพงศ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร นายพศุทธิ์พงษ์ชัย ชัยวงศ์ นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ออกแบบ :	นางสาวนันทพร สุนสาระพันธุ์ นายช่างศิลป์ปฏิบัติงาน กลุ่มศิลปกรรมส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
พิมพ์ที่ :	กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
พิมพ์ครั้งที่ 1 :	จำนวน 5,000 ฉบับ มิถุนายน 2561
จัดพิมพ์ :	กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การทำสวนไม้ผลเขตร้อน ขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นเมืองผลไม้เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น อากาศอบอุ่น ทำให้สามารถผลิตผลไม้เมืองร้อน เช่น ทูเรียม มะม่วง เงาะ ลองกอง ลำไย ได้เป็นอย่างดี การทำสวนไม้ผลเขตร้อนจึงเป็นความนิยมของเกษตรกรจำนวนมากในปัจจุบัน สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างมากอีกครั้ง สามารถนำไปแปรรูปได้มูลค่าสูงขึ้น

1. ความหมาย

ไม้ผล หมายถึง ไม้ยืนต้นเป็นส่วนใหญ่ที่มีอายุหลายปี และให้ผลที่รับประทานเป็นอาหารได้ ซึ่งเราเรียกผลไม้

2. การเลือกชนิดของไม้ผลที่จะปลูก

ควรพิจารณา ความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ดังนี้

1. ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น เช่น เงาะ ทูเรียม มังคุด ลองกอง มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศเย็น ฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง

2. ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นจี่ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น

3. ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิ้ล ท้อ เป็นต้น ไม้ผลเหล่านี้จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูงที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี

4. ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่วๆ ไป แม้แต่ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง และอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุด ฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น

3. การออกแบบผังการปลูกไม้ผล

ข้อควรคำนึงในการวางแผนผังระยะปลูกไม้ผลต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เพื่อให้ได้จำนวนต้นมากที่สุด
2. ระยะปลูกที่เหมาะสม
3. เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน

ระยะการปลูกไม้ผล มีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. ระบบการปลูกแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Square system) คือ การวางไม้ผลให้ทุกด้านห่างกันเท่ากับ 4 ต้น วิธีนี้มีข้อเสียคือจะทำให้พื้นที่ตรงจุดกึ่งกลางของต้นทั้งสี่ไม่ได้ประโยชน์ แต่จะสามารถใช้เครื่องมือไถพรวน การให้น้ำ การบำรุงรักษาได้สะดวก

2. ระบบการปลูกแบบสี่เหลี่ยมแซมกลาง (Filler system) คือ การวางผังปลูกไม้ผลคล้ายสี่เหลี่ยมแตกต่างกันตรงระหว่างต้นนั้นจะปลูกไม้ผล 1 ต้น ระบบนี้ไม่นิยมใช้ปลูกพืชถาวร เว้นแต่ว่าระยะปลูกห่างกันมากกว่า 15 เมตร

3. ระบบการปลูกแบบหกเหลี่ยม (Septuple system) คือ การวางผังปลูกแบบหกเหลี่ยม ซึ่งระบบนี้สามารถเพิ่มจำนวนไม้ผลได้มากกว่าระบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส แต่ยากแก่การดูแลและปฏิบัติงาน

4. ระบบการปลูกแบบระดับพื้นที่กำหนด (Contour system) คือ การวางผังปลูกโดยอาศัยระดับความสูงต่ำของพื้นที่ในระหว่างแนวคันดิน ระบบนี้ระยะระหว่างต้น ระหว่างแถวไม่เท่ากัน ระยะปลูกเป็นความห่างระหว่างตำแหน่งปากหลุม ซึ่งระยะระหว่างต้นและระยะระหว่างแถว อาจจะเท่ากัน เช่น 5 x 5 เมตร หรืออาจจะไม่เท่ากัน เช่น 5 x 7 เมตร ระยะปลูกไม้ผลขึ้นอยู่กับไม้ผลและทรงพุ่มที่ต้องการ

4. วิธีการปลูกและดูแลรักษา

การเตรียมหลุมปลูก หากสามารถเตรียมได้ขนาดใหญ่ยิ่งดี ขนาดของหลุม กว้าง-ยาว-ลึก ประมาณ 50-100 เซนติเมตร ถ้าดินดีก็ขุดหลุมปลูกขนาดเล็กได้ แต่ถ้าดินไม่ค่อยดีควรขุดหลุมปลูกขนาดใหญ่ จะได้ปรับปรุงดินในหลุมปลูกให้ดีขึ้น โดยผสมดินด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักเศษใบไม้เมื่อคลุกเคล้ากันดี ให้กลบดินลงหลุมก่อนปลูก

กิ่งพันธุ์ที่นำมาปลูก อาจใช้กิ่งทาบ กิ่งติดตา และกิ่งตอน ปกติกิ่งทาบหลังจากตัดแล้วจะถูกนำมาชำไว้ในกระถาง หรือถุงพลาสติกดำเป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะนำไปปลูกเพื่อให้มีระบบรากเกิดขึ้นเสียก่อน เพื่อให้ต้นสามารถตั้งตัวได้จึงนำไปปลูกในหลุมปลูก

วิธีปลูก ถ่ายกิ่งพันธุ์ออกจากกระถางหรือพลาสติกที่ชำไว้ ถ้ามีรากหุ้มดินนอกค่อยๆ คลี่ให้แกว่งออก กิ่งตอนเวลาปลูกให้กลบดินบริเวณโคนต้นสูงกว่าระดับดินเดิมเล็กน้อย กิ่งทาบและกิ่งติดตา เวลาปลูกต้องให้รอยทาบหรือรอยติดตาสองกว่าระดับดิน ข้อที่ควรระมัดระวังอย่างยิ่ง คือ ต้องแกะผ้าพลาสติกที่พันรอยทาบออก เมื่อตั้งตัวแล้วอย่าลืมหักกิ่ง เพราะเมื่อต้นไม้มีการขยายขนาดของกิ่ง ผ้าพลาสติกนี้จะไปรัดจนลงไปในส่วนของเนื้อไม้ทำให้กิ่งหัก หรือตายได้

การดูแลรักษาสวนไม้ผลหลังจากปลูกแล้ว

การค้ำกิ่งเป็นสิ่งสำคัญในระยะที่ปลูกใหม่ๆ เพื่อให้ต้นไม้ตั้งตัวได้เร็วมีโอกาสรอดได้มากทำให้รากสามารถหาอาหารและใบสามารถสังเคราะห์แสงได้เร็ว ต้นก็จะเจริญเติบโตได้ดี ช่วยให้ต้นไม้ที่ปลูกใหม่ตั้งตัวได้เร็วไม่เอนหรือล้ม เพราะแรงลม สามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน อาจจะใช้ไม้รวก 1 อัน ปักยึด หรือใช้ไม้รวก 2 อัน หรือ 3 อัน ยาวประมาณ 1 เมตร ปักยึดเป็น 3 เล้า โดยให้ส่วนปลายหันเข้าหาต้นไม้ที่ปลูกไว้และมัดติดกับลำต้นต้องคอยดูบริเวณรอยมัดเสมอ อย่าให้แน่นเกินไป เนื่องจากต้นไม้มีการขยายตัว เมื่อต้นไม้ตั้งตัวได้แล้วจึงปลดออก หรืออาจป้องกันไม่ใช้เชือกเป็นอันตรายกับต้นไม้ โดยการใส่กระสอบป่านพันรอบๆ ลำต้นบริเวณที่ผูกเชือก

การคลุมดิน หลังจากปลูกเรียบร้อยแล้วควรใช้วัสดุเหลือใช้ เช่น แกลบ ฟางแห้ง หญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ช้างข้าวโพด และอื่นๆ ที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่น คลุมดินบริเวณรอบๆ โคนต้น ซึ่งจะเกิดผลดังนี้

1) ช่วยรักษาความชื้นของดิน ป้องกันไม่ให้น้ำระเหยไปจากดินอย่างรวดเร็ว ลดแรงปะทะของเม็ดฝนและรดน้ำได้สะดวก ช่วยป้องกันการชะหน้าดิน และทำให้หน้าดินไม่จับตัวกันแน่น จึงเก็บน้ำไว้ได้ดี

2) ช่วยป้องกันวัชพืช ถ้าคลุมดินหนาพอ ทำให้ประหยัดแรงงานในการกำจัดวัชพืช

3) วัสดุคลุมดินเมื่อสลายตัวก็จะกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์เป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดินปลูก ทำให้ดินโปร่ง ร่วนซุย ดูดซับน้ำได้ดี

การให้น้ำ หลังจากปลูกไม้ผลในระยะแรกๆ

ควรรดน้ำทุกวันจนกว่าจะตั้งตัวได้ แล้วจึงค่อยเว้นระยะเวลาหรือความถี่ในการรดน้ำ ปกติแล้วเมื่อไม้ผลมีขนาดใหญ่อขึ้นจะทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ดีพอสมควร เมื่อฝนตกอาจหยุดให้น้ำ 1/2 - 1 เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและอายุของไม้ผลและสภาพของดิน ควรสังเกตจากอาการของต้นไม้ผลจะดีที่สุด อย่าปล่อยให้ขาดน้ำซึ่งจะมีผลต่อการให้ผลผลิต นอกจากนี้ระยะที่ต้องระมัดระวังอย่าให้ขาดน้ำคือ ระยะที่เริ่มออกดอก งดน้ำระยะเวลาที่ดอกบานเมื่อติดผลแล้วจึงให้น้ำอย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผล การให้น้ำควรให้น้อยแต่บ่อยครั้งดีกว่าให้ครั้งละมากๆ แต่นานๆ ครั้ง นอกจากนั้นการมีวัสดุคลุมดินบริเวณโคนต้นจะช่วยยืดระยะเวลาในการให้น้ำ ทำให้ประหยัดเวลาและแรงงานในการให้น้ำด้วย

การใส่ปุ๋ย ปุ๋ยที่ควรใช้ตั้งแต่เริ่มปลูก คือปุ๋ยอินทรีย์

(Organic Fertilizer) จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะสมแก่การเจริญเติบโต ปรับสภาพดินเป็นกลาง และเป็นแหล่งของธาตุอาหารรองและธาตุอาหารเสริม การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ควรใส่อย่างน้อยปีละ 1 - 2 ครั้ง ส่วนการใส่ปุ๋ยเคมีควรแบ่งใส่ครั้งละน้อยๆ เพราะปุ๋ยเคมีสลายตัวเร็ว ต้องคำนึงถึงก็คือ อายุของต้นไม้อายุของดิน ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ปริมาณน้ำฝน ชนิดของผลไม่วิธีการใส่ปุ๋ย โดยทั่วไปมักใช้การโรยหรือหว่านบริเวณรอบๆ ทรงพุ่ม ซึ่งรากที่ทำหน้าที่ในการดูดน้ำและแร่ธาตุอาหารจะอยู่ในบริเวณนี้เป็นส่วนใหญ่ จากนั้นจึงพรวนดินกลบให้ปุ๋ยคลุกเคล้าเข้ากับดิน นอกจากนี้การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในไม้ผลจะใส่ตามธาตุอาหารหลัก (Primary-element Fertilizer) ตามธาตุไนโตรเจน (N) ฟอสฟอรัส (P) และโพแทสเซียม (K) โดยมีสูตรทั่วไป